

**Извештај о скринингу
Србија**

Поглавље 26 - образовање и култура

Датум састанака поводом скрининга:

Експланаторни састанак: 20. фебруар 2014. године

Билатерални састанак: 4. април 2014. године

I. САДРЖАЈ ПОГЛАВЉА

Области образовање и обука, млади, спорт и култура су примарно надлежност држава чланица. Уговор о функционисању Европске уније (УФЕУ) предвиђа да Унија подстиче сарадњу између држава чланица и да подржава и допуњује њихове мере, уз пуно поштовање њихове одговорности за садржај наставе, организацију система образовања и стручних обука и њихову националну и регионалну културну разноликост. УЕФУ такође предвиђа да Унија доприноси промовисању европских питања у области спорта.

Правне тековине у области образовања и културе углавном се састоје од оквира сарадње који користи програме и отворени метод координације (ОМК) у правцу конвергенције националних политика и остваривања заједничких циљева. У области образовања, обуке и младих, државе чланице треба да имају законодавни, административни и финансијски оквир као и наопходан спроведбени капацитет како би се обезбедило добро управљање, укључујући финансијско управљање, децентрализованих програма ЕУ.

Правне тековине такође укључују Директиву Савета 77/486/ЕЕЗ о образовању деце радника миграната и пресуде Европског суда правде у предметима који се односе на забрану дискриминације између држављана држава чланица ЕУ и других држављана ЕУ.

Циљеви система образовања и обука одобрени су закључцима Савета од 13. јула 2001. године и уграђени у Копенхагенски процес за стручне обуке и у Болоњски процес за високо образовање. Стратешки оквир „Образовање и обука 2020” који је Савет потврдио закључцима од 12. маја 2009. године интегрише све акције на европском нивоу и доприноси побољшању квалитета система образовања и обука. Четири стратешка циља су: 1) Учинити целоживотно учење и мобилност реалним; 2) Побољшати квалитет и ефикасност образовања и обуке; 3) Промовисати правичност, социјалну кохезију и активно грађанство; и 4) Унапредити креативност и иновације, укључујући предузетништво, на свим нивоима образовања и обуке.

Када је реч о младима, ЕУ Стратегија за младе (2010-2018) је описана у закључцима Савета од 27. новембра 2009. године на Обновљеном оквиру европске сарадње у области младих. Она описује свеукупне циљеве европске сарадње: стварање већег броја и једнаких могућности за омладину у образовању и на тржишту рада и промовисање активног грађанства, социјалне инклузије и солидарности омладине.

У области спорта, Савет је 2014. године одобрио вишегодишњи план рада у спорту, под називом „Развој европске димензије у спорту”. План допуњује и појачава утицај активности покренутих у овој области у оквиру програма Еразмус+. Такође има за циљ да додатно учврсти сарадњу у области спорта између држава чланица и Комисије.

Када је реч о културној политици, државе чланице треба да заступају начела садржана у члану 167. УФЕУ, а нарочито да обезбеде да њихове међународне обавезе омогуће развој и спровођење политика и инструмената усмерених на очување и унапређење културне разноликости. У складу са овим начелима, Конвенција Унеско о заштити и унапређењу разноликости културних израза је главни елемент правних тековина у области културе.

Саопштењем Комисије о Европској агенди за културу у глобализованом свету, које је одобрено закључцима Савета од 16. новембра 2007, уведен је структурирани дијалог са сектором културе и отворени метод координације, како би се спровела три заједничка пакета циљева: културна разноликост и интеркултурални дијалог; култура као катализатор за креативност; и култура као кључна компонента у међународним односима.

II. УСКЛАЂИВАЊЕ ДРЖАВЕ И КАПАЦИТЕТ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ

Овај део резимира информације које је доставила Србија и дискусију на састанку поводом скрининга.

Србија је прихватила правне тековине у погледу образовања и културе и назначила је да не очекује било какве тешкоће у спровођењу правних тековина приступањем.

II.a. образовање, обука, млади и спорт

Сарадња у области политика

Србија је навела да је спремна да оствари заједничке циљеве договорене са ЕУ за системе образовања и обука као дела ширих стратегија „Европа 2020” и „Образовање и обука 2020”.

Министарство образовања, науке и технолошког развоја у Србији сноси целокупну одговорност за развијање и спровођење политике образовања. Такође је одговорно за национални оквир квалификација и за спровођење међународне финансијске помоћи овом сектору. Наменски савети, као што је Национални савет за високо образовање, подносе предлоге политике и прате развој образовања. Национални

савет за образовање и Савет за стручно образовање и образовање одраслих надзиру и прате развој и спровођење образовних политика. Закон о основама система образовања и васпитања поставља основе за предшколско, основно и средњошколско образовање, док је високо образовање регулисано посебним законом. Одређени закони регулишу различите секторе образовања. Циљеви и политике система образовања дефинисани су Стратегијом развоја образовања у Србији 2020 (која је усвојена 2012. године), а Акциони план за ову стратегију је у процесу усвајања.

Србија је навела да су њене образовне политике у складу са политикама ЕУ. Србија дефинише циљ свог система образовања као повећање, како квалитета у пружању могућности и остваривању резултата у свим областима образовања, тако и приступа и обухваћености на свим нивоима образовања. Према наводима Србије, релевантност, ефикасност, мобилност и целоживотно учење су кључни дугорочни циљеви. Систем образовања се примарно финансира из државног буџета, са изузетком предшколског образовања које се финансира из буџета општина. У 2011. години, сви расходи Србије за образовање износили су 4,8% БДП. У 2006. и 2009. години, Србија је учествовала у *Pisa* тестирању. Постигла је компаративно добре резултате у поређењу са другим земљама Западног Балкана, али испод просека ОЕЦД-а и ЕУ.

Према наводима Србије, у школској 2012/2013. години 16% деце узраста од 6 месеци до 3 године уписано је у обданишта, а 39% деце узраста од 3 до 5,5 година било је обухваћено предшколским образовањем (46% 4-годишњака). Око 93% деце било је обухваћено обавезним предшколским припремним програмом који, према наводима српских органа, функционише на границама својих капацитета.

Србија је навела да њена стратегија предшколског и основног образовања има за циљ повећање учешћа деце из угрожених средина у образовању током раног детињства, смањење удела оних који рано напуштају основно образовање и, још уопштеније, побољшање квалитета образовања. Србија је навела да предузима напоре да олакша укључивање ромских ученика у систем образовања.

Србија има систем обавезног школовања које почиње од 7. године до завршетка основне школе и траје 8 година. Средњошколско образовање нуди два алтернативна правца: први, стручно образовање у трајању од 3 или 4 године за постизање неопходних стручних и других кључних компетенција; други, гимназију, односно опште средњошколско и уметничко образовање које припрема ученике за високо образовање. У 2012/2013. години, 76% ученика одабрало је стручни правац, а 24% опште средњошколско образовање. Србија има за циљ повећање удела гимназијског образовања на 37%. Полагање завршног испита 4-

годишњег стручног циклуса даје приступ постсекундарном стручном образовању као и универзитетском образовању. Тренутно, 46% свршених средњошколаца уписује се на универзитете. То значи да је више студената универзитета који су прошли кроз стручни него кроз гимназијски систем. Србија има за циљ да повећа на 50% стопу уписа свршених средњошколаца на универзитет.

Систем терцијарног образовања у Србији састоји се од 16 универзитета као и високих школа и академија струковних студија. Високо образовање је организовано као структура од три циклуса која укључује основне академске студије, мастер академске студије и докторске студије. Приступ је конкурентски, базиран на пријемним испитима. Број студената који без накнаде могу бити примљени на студијске програме који се плаћају одређује Влада.

Србија наводи да њен систем високог образовања поштује Болоњске циљеве по питању структуре. Србија је потписница Болоњског процеса и као таква посвећена је њеним циљевима и задацима. Према наводима Србије, њена стратегија високог образовања усаглашена је са Болоњским начелима. Будући краткорочни планови укључују усвајање Акционог плана за развој образовног система до 2020. године, ново законодавство о високом образовању за јачање транспарентности, побољшање студентског самоорганизовања и нове иницијативе о обуци наставника.

Од новембра 2010. године, Национални савет за високо образовање развија свеобухватан Национални оквир квалификација за високо образовање (НОК-ВО). Савет за стручно образовање и образовање одраслих усвојио је 2013. године нацрт НОК за средње образовање (НОК-С), са предлогом Министарству образовања за успостављање јединственог НОК. У јесен 2014. године, формирана је радна група за припрему јединственог НОК. Према наводима Србије, систем је у суштини компатибилан са Европским оквиром квалификација, са изузетком упућивања.

Развој целоживотног учења (ЦУ) уређен је различитим законима као и стратегијама за „Развој образовања одраслих” и за „Развој образовања у Србији 2020”. Стратегија за образовање одраслих има за циљ учешће најмање 7% одраслих у ЦУ. Стратегија за „Развој образовања у Србији 2020.” заснива се на концепту омогућавања свим лицима - од предшколског до високог образовања - да стекну кључне компетенције на основу знања и вештина, како би се боље интегрисали у друштво и доприносили привреди. Мноштво организација и институција укључено је у ЦУ. Реализују се различити пројекти Европске уније. Будући планови у оквиру ЦУ укључују, између осталог, развој програма за основно и стручно образовање, процену квалитета институција ЦУ, курсеве обука за наставнике ЦУ, учешће у

Програму ОЕЦД за међународну процену компетенција одраслих (*PIAAC*) и електронско учење.

Од 2013. године, Комисија позива Србију да учествује у свим тематским групама ОМК, као што су оне за учење одраслих, модернизацију високог образовања, школску политику, стручно образовање и обуку (СОО), трансверзалне вештине као и дигитално учење и електронско учење. Да би имала користи од ове могућности, Србија је навела да ће успоставити сличне радне групе „из сенке” у земљи. Министарство образовања, науке и технолошког развоја планира да од 2015. године обезбеди функцију подршке представницима Србије у ОМК форумима.

Министарство омладине и спорта је одговорно за политику младих. У 2008. години, Министарство омладине и спорта израдило је прву Националну стратегију Србије за младе. Акциони план 2009. утврђује инструменте и активности потребне за спровођење Стратегије. Министарство подржава Савет за младе као саветодавно тело одговорно за омогућавање дијалога између младих и Владе. Србија је навела да Национални закон о младима утврђује оквир и услове за омладинске организације и омладинске структуре на државном и невладином нивоу, као и за лични и друштвени развој омладине. Према наводима Србије, каријерно вођење је приоритет у оквиру политике према младима у Србији. Србија је изразила интересовање за учешће у Заједничком Извештају Европске уније о младима 2015.

Сектор спорта регулисан је Законом о спорту и кроз још неколико посебних аката. У изради су нови закон о спорту, нова национална стратегија за развој спорта 2014-2018. и акциони план, као и централни регистар за спорт. Постоји 96 националних спортских савеза. Србија је изразила интерес да учествује у свим акцијама које подржавају сарадњу у спорту у оквиру програма Еразмус+.

Приступ образовању за грађане ЕУ

Не постоји посебно законодавство у Србији које се односи на образовање деце радника миграната. Међутим, Србија наводи да се начело забране дискриминације у великој мери спроводи. Страни држављани са сталним или привременим боравком, укључујући тражиоце азила, изједначени су са српским држављанима у свом праву на основно и средњошколско образовање. За приступање јавним институцијама високог образовања, страни држављани су квалификовани под истим условима као и српски држављани који плаћају школарине.

Програми ЕУ

Високошколске установе у Србији учествују у програмима помоћи и сарадње у области високог образовања као што су Темпус, Еразмус Мундус и Жан Моне. Србија је учествовала у одређеним централизованим акцијама Програма целоживотног учења. Србија је навела да жели да постане земља учесница у програму Еразмус+ до 2018. године, успостављањем одговарајућег законодавног, институционалног и административног оквира и именовањем Националне агенције. Србија процењује да ће се прве припремне мере спроводити од 2015. године.

Србија је такође учествовала у програму ЕУ „Млади у акцији” (2007-2013). Током трајања Програма, више од 12.000 младих људи и омладинских радника из Србије било је укључено у пројекте на централизованом (Извршна агенција за образовање, аудиовизуелну политику и културу) и децентрализованом нивоу (Националне агенције „Млади у акцији”).

II.6. Култура

Сарадња у области политика

Србија дефинише културу као добро од општег (јавног) интереса. Овај циљ укључује слободу културног и уметничког стваралаштва; поштовање права на културу; једнакост култура у Србији и подстицање интеркултуралног дијалога; очување културног идентитета и разноликости културних израза; рехабилитацију културног наслеђа у процесу помирења, економског развоја, уметничког квалитета и иновација; успостављање модерних система управљања; као и транспарентност акција.

Министарство културе и информисања има главну одговорност за развој и спровођење културних политика. Национална стратегија развоја културе треба да буде усвојена 2014. године. Различити закони регулишу културну политику која покрива области као што су култура у целини, културна добра, кинематографија, библиотечко-информационе делатности, законом дефинисано депоновање публикација, старе и ретке библиотечке грађе, публикације као и задужбине и фондације.

У 2009. години Србија је ратификовала Конвенцију Унеско о заштити и унапређењу разноликости културних израза. У 2013. години, Србија је поднела Организацији Уједињених нација за образовање, науку и културу четворогодишњи извештај о спровођењу.

Србија пружа јавну финансијску подршку активностима у сектору културе. Министарство културе и информисања потписало је протокол о сарадњи са федерацијом 78 организација цивилног друштва у области културе (2011-2013) и основала је радну групу за сарадњу са цивилним друштвом. Од 2008. до 2012. године, укупно 125 милиона евра инвестирано је годишње на свим нивоима власти за заштиту и унапређење разноликости културних израза.

Програми ЕУ

Од 2008. године, Србија учествује у програму Европске уније под називом „Култура”. Успоставила је Тачку културног контакта („Деск Креативна Европа”) за промовисање програма и помоћ потенцијалним учесницима. Потписала је Меморандум о разумевању и од новембра 2012. године учествује у програму „Европа за грађане и грађанке”. Србија је изразила интерес да повећа своје учешће у програму „Креативна Европа” и да испуни све услове за пуно учешће у свим програмима Европске уније у сектору културе као и у програму „Европске престонице културе”.

III. ПРОЦЕНА СТЕПЕНА УСКЛАЂЕНОСТИ И КАПАЦИТЕТА СПРОВОЂЕЊА

Србија је у целини достигла добар ниво усаглашености и има капацитет да учествује у програмима за образовање, обуку, омладину, спорт и културу.

Међутим, биће потребни додатни напори да се надогради административни и финансијски капацитет Србије за потпуно спровођење националних политика, учествовање у ОМК и спровођење правних тековина у свим областима. Србија ће морати да оснује националну агенцију одговарајућег капацитета како би управљала децентрализованим деловима програма Еразмус+ и обезбедила праћење ове агенције до тренутка приступања.

Србија ће морати да обезбеди да су све мере и прописи, који су неопходни за пуно спровођење начела забране дискриминације између грађана ЕУ и Србије у погледу приступа образовању, на снази најкасније до датума приступања. Србија нарочито треба да обезбеди једнак приступ образовању грађанима ЕУ, као и интеграцију и помоћ у образовању деце радника миграната као што је прописано Директивом 77/486/ЕЕЗ.

III. а. образовање, обука, млади и спорт

Сарадња у области политика

Србија има систем образовања који релативно добро функционише, а који је додатно развијен у последњих неколико година у складу са начелима ЕУ у овој области. Србија је спремна да оствари пакет циљева договорених од стране ЕУ као део шире стратегије „Европа 2020” и циљева „Образовања и обуке 2020 (ЕТ)”. Међутим, недостају јој релевантни подаци/статистика којом би могла да прати свој напредак у показатељима и мерилима „ЕТ 2020”. Конвергенција стратешким циљевима „ЕТ 2020” и побољшање квалитета образовања на свим нивоима је потребно за јачање капацитета за учествовање у програмима ЕУ.

Србија је напредовала у развоју Националног оквира квалификација али још није извршила његово упућивање на Европски оквир квалификација. То ће морати да се оствари приступањем како би се подржало признавање квалификација у целој ЕУ, чиме се подржава слободно кретање људи.

Политика Србије према младима већ је у великој мери у складу са заједничким циљевима утврђеним на нивоу ЕУ, према Белој књизи ЕУ о младима. Србија је већ учествовала у експертским састанцима са стручњацима из ЕУ и користила је показатеље како би имала бољу доказну основу за разумевање потреба омладине. Као земља кандидат, Србија ће бити позвана да на добровољној бази да свој допринос следећем Извештају ЕУ о младима.

Политика спорта у Србији је у великој мери усаглашена са начелима ЕУ у овој области. Србија има заинтересоване стране, укључујући државне органе и невладине организације (НВО). Сектор спорта одржава интензивне међународне контакте.

Сарадња на Програмима

Високошколске установе у Србији показале да имају су добар капацитет за учествовање у програмима Темпус, Еразмус Мундус и Жан Моне. Србија је потписала споразум о делимичном учешћу у програму Еразмус+ који је наследио претходне програме.

Да би била у могућности да у потпуности учествује у Еразмус+ програму Европске уније у области образовања и обуке, Србија ће морати да оснује националну агенцију одговарајућег капацитета за спровођење свих акција програма и обезбеђивање доброг децентрализованог управљања средствима ЕУ. Србија ће морати да предузме неопходне спроведбене мере за успостављање законодавног,

институционалног и административног оквира у којем ће, најкасније до тренутка приступања, будућа национална агенција радити, бити надгледана и контролисана.

Омладина и омладински радници из Србије могу да учествују у активностима Еразмус+ које се односе на младе, у оквиру Кључне Акције 1 (Пројекти мобилности за омладину и омладинске раднике) и Кључне Акције 3 (Састанци између омладине и доносилаца одлука у области младих) као Партнер суседних земаља ЕУ. Организације из Србије могу да учествују у овим активностима као партнери. Од 2015. године, омладинске организације из Србије ће такође бити у могућности да подносе пријаве Извршној агенцији за образовање, аудиовизуелну политику и културу у оквиру Кључне Акције 2 (Јачање капацитета у области младих).

Приступ образовању за грађане ЕУ

Пре приступања ЕУ, Србија треба да усагласи законодавство за равноправан приступ држављана ЕУ високом образовању, укључујући приступ стипендијама на истој основи као за држављане Србије. Србија такође треба да усагласи своје законодавство са Директивом о образовању деце радника миграната, обезбеђујући њихову несметану интеграцију у систем образовања, укључујући одредбе за повећање њихових могућности да уче наставни језик. Сродна питања, као што су боравишне дозволе за стране студенте, биће обрађена у оквиру Поглавља 23 о правосуђу и основним правима.

III.6. Култура

Циљеви Србије у области културе у великој мери су у складу са циљевима ЕУ. Србија је посвећена циљевима које је поставио УФЕУ и спремна је да промовише културу и развој културних политика у складу са одредбама члана 167. Такође је показала посвећеност да учествује у оквиру за сарадњу политике ЕУ у области културе.

Након што је ратификовала Унеско Конвенцију о заштити и унапређењу разноликости културних израза 2009. године, Србија поједностављује и развија своје политике у овој области.

У погледу учешћа у програмима ЕУ у области културе, Србија на задовољавајући начин учествује у овим програмима.

IV ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ

Имајући у виду горе наведено, а нарочито налазе у Делу III, Србија се може сматрати довољно спремном за преговоре о овом поглављу. Стога, Комисија препоручује отварање приступних преговора са Србијом у оквиру Поглавља 26 - Образовање и култура.